

Noslēdzies projekts „Dažādība kā

IK DAIGA KĻANSKA

Projektu „Dažādība kā izglītības un kopienas attīstības resurss” īstenoja **Izglītības attīstības centrs (IAC)** sadarbībā ar Latvijas Kopienas iniciatīvu fondu un Norvēģijas Valsts daudz kultūru izglītības centru (NAFO). Projektā piedalījās **15 Latvijas izglītības iestāžu**: Aglonas vidusskola, Babītes vidusskola, Daugavpils pilsētas bērnu un jauniešu centrs „Jaunība”, Dobeles 1. vidusskola, Jaunogres vidusskola, Jelgavas 4. sākumskola, Liepājas 7. vidusskola, Olaines 2. vidusskola, Pededzes pamatskola, Rīgas 15. vidusskola, Rīgas Zolitūdes ģimnāzija, Rojas vidusskola, Špoģu vidusskola, Tukuma 2. vidusskola, Ventspils 6. vidusskola. IAC pateicas visiem partneriem, skolu un kopienu komandām par produktīvo sadarbību.

Kāpēc bija nepieciešams šāds projekts? Latvijas pedagogi arvien biežāk saskaras ar situācijām, kad vienā klasē mācās bērni, kuri nāk no dažādām valstīm, kuriem ir atšķirīga iepriekšējā mācību pieredze, vecums, reliģiskā pārliecība, tautība un ādas krāsa. Šādās situācijās līdzās spējai pasniegt savu mācību priekšmetu vienlīdz nozīmīga kļūst arī vispārējā pedagoģiskā meistarība, psiholoģiskā sagatavotība, starpkultūru komunikācijas prasmes un skolotāja paša personība un vērtības. Visbiežāk skolas un pedagogi minētās situācijas risina pašu spēkiem – esošo resursu un atbalsta sistēmu ietvaros. Tādēļ īsti laikā nāca projekts, kurš radīja platformu pieredzes apmaiņai un kopīgām mācībām par jauniebraucēju iekļaušanu, piedāvāja ekspertu padomus un mācību materiālus. Projekts iedrošināja meklēt arī vietējos atbalsta resursus – pašvaldību iestādes, nevalstiskās organizācijas, aktīvus savu kopienu iedzīvotājus, skolēnu vecākus. Projekta rezultātā ir tapusi mācību programma un metodiskie materiāli, kuri ir aprobēti dažādās mērķauditorijās. 15 Latvijas skolas ir kļuvušas par atbalsta un resursu centriem starpkultūru, integrācijas un pilsoniskās izglītības tematikā. Arī pēc projekta beigām tā rezultāti ir pieejami ikvienam interesentam. Vairāk par projektu un tā rezultātiem lasiet IAC mājaslapā www.iac.edu.lv.

21. aprīlī projekta komandas projektā pārstāvēto pašvaldību darbinieki, izglītības un integrācijas jomu speciālisti tikās projekta noslēguma un ilgtspējas plānošanas konferencē.

Iebraucēji ir resurss

Konferencē piedalījās arī partnerorganizācijas NAFO pārstāvji. **Dāgs Fjestsads** (*Dag Fjestad*) ie-

FOTO: Andris Bērziņš

NAFO pārstāvis Dāgs Fjestsads uzsvēra, ka pret iebraucējiem ir jāizturas ar cieņu un jāapzinās – viņi valstij ir vērtīgs resurss.

patīstoties atzina, ka katru dienu cilvēki pamet mājas, lai savu nākotni veidotu citā valstī. Tā esot bijis arī ar viņa vecvectēva ģimeni, kuras trīs bērni, glābjoties no trūcīgas dzīves Zviedrijā, devušies uz Norvēģiju, kur savu dzīvi turpina viņu pēcteči. D. Fjestsads uzsvēra, ka pret iebraucējiem ir jāizturas ar cieņu un jāapzinās – viņi valstij ir vērtīgs resurss, kam ir jāpalīdz iekļauties dzīvē, nevis kas ir jāuztver kā lieku problēmu radītājs.

Viesis stāstīja, ka Norvēģijas valsts 2004. gadā dibināja NAFO, lai sniegtu atbalstu daudz kultūru sabiedrības veidošanā. Ikdienā organizācija īsteno nacionālus projektus, lai sekmētu sabiedrības un izglītības profesionāļu starpkultūru kompetenci, pie-

FOTO: Andris Bērziņš

Irānis Salehs Mousavi Norvēģijā ieradās pirms 20 gadiem un pēdējos piecus no tiem strādā NAFO, sniedzot atbalstu izglītības iestādēm.

mēram, uztur interneta mājaslapu, kurā ir pieejami bilingvālās izglītības resursi un daudz kultūru izglītības metodiskie materiāli (<http://www.morsmal.no/>); NAFO darbinieki sniedz metodisku palīdzību, lai pilnveidotu mācību procesu no bērnudarziem līdz pat pieaugušo izglītībai, piemēram, valsts valodas apguves veicināšanas programmas īstenošana; veido mācību resursus un izvērtēšanas instrumentus; administrē stipendijas bilingvālajiem skolotājiem; organizē vietēja un nacionāla mēroga seminārus un konferences; sadarbojas ar atbilstīgām akadēmiskajām iestādēm,

FOTO: Andris Bērziņš

Rīgas Zolitūdes ģimnāzijas direktore vietniece izglītības jomā Liene Juhņevska dalījās pieredzē, kā izveidot individuālu atbalsta plānu skolēniem, kuri ir ieradušies no citām valstīm.

augstskolām un ekspertiem nacionālā un starptautiskā līmenī.

Irānis **Salehs Mousavi** (*Saleh Mousavi*) Norvēģijā ieradās pirms 20 gadiem, viņš ir labi izglītots gan Irānā, gan Norvēģijā. Salehs godīgi atzina, ka joprojām norvēģu valodu nav apguvis tik labā līmenī kā viņa bērni, jo jebkuras svešvalodas apguve agrīnā vecumā veicas ātri un viegli, bet pieaugušajam prasa ilgu laiku un daudz lielākas pūles. NAFO viņš strādā kopš 2011. gada.

Analizējot imigrācijas datus Norvēģijā, S. Mousavi stāstīja, ka imigranti Norvēģijā veido 16 % valsts iedzīvotāju un Norvēģijā dzīvo cilvēki, kas ir dzimuši 223 valstīs un autonomajos reģionos. Lielākā imigrācija joprojām esot no Polijas, Lietuvas un Zviedrijas. Divas trešdaļas imigrantu ir Eiropas pilsoņi. Galvenais imigrācijas cēlonis kopš 2007. gada ir nodarbinātība.

Runājot par izglītības ieguves iespējām Norvēģijā, gan D. Fjestsads, gan S. Mousavi uzsvēra, ka to ar vienādiem nosacījumiem ir tiesīgi iegūt visi. Skolēniem imigrantiem sākumskolas un pamatzglītības posmā tiek nodrošināta speciāla valodas izglītība. Lai skolēns varētu veiksmīgi iekļauties mācību procesā, viņam ir jāzina norvēģu valoda, tādēļ viņam tiek nodrošinātas speciālas valodas mācības, līdz viņš spēj atgriezties skolā un kopā ar visiem skolēniem turpināt mācības norvēģu valodā.

Diemžēl arī Norvēģijā aktuāls esot jautājums par pāragri skolu pametušo skolēnu skaita palielināšanos. Ir skolas, kur to skaits ir neliels, bet ir arī tādas skolas, kur pedagogiem acimredzot trūkst pedagoģisko prasmi, lai skolēni būtu ieinteresēti apmeklēt skolu. S. Mousavi ir pētījis bilingvālās izglītības sko-

lotājus trijās Norvēģijas skolās. Ar pētījuma secinājumiem var iepazīties prezentācijā, kas ir pieejama IAC mājaslapā <http://www.iac.edu.lv/>. *Ari viņš uzsvēra, ka dažādība ir resurss un, ja to prasmīgi un mērķtiecīgi lieto, ieguvumi ir daudzveidīgi, jo to var izmantot gan ekonomikas, gan kultūras jomā.*

FOTO: Andris Bērziņš

Dr. demogr. Ivars Indāns atzina, ka Latvijā migrācija tiek aplūkota tikai caur drošības risku prizmu.

Noderīgi fakti un atziņas par migrācijas politiku

Projekta noslēguma konferencē „Eiropas Savienības migrācijas politika un tās izaicinājumi, Latvijas konteksts” runāja **Dr. demogr. Ivars Indāns**. Viņa prezentācijā, kas arī ir pieejama IAC mājaslapā, ir skolotājiem un skolēniem noderīgs faktoloģiskais materiāls. Lektors uzsvēra, ka migrāciju ir iespējams aplūkot no divām – draudu un ieguvumu – pieejām un atzina, ka diemžēl Latvijā migrācija tiek aplūkota tikai caur drošības risku prizmu un Latvijas iedzīvotāji pret bēgļiem ir noskaņoti visnegatīvāk. Latvijas valsts imigrantos līdz šim ir saskatījusi tikai draudus drošībai, nevis re-

sursus, kas jau tuvākajos gados lieti noderētu tautsaimniecības attīstībai. Rēķinoties ar Latvijas sabiedrības straujo novecošanos, I. Indāns rosina augstskolas ne tikai piesaistīt ārvalstu studentus labas peļņas dēļ, bet arī mudināt šos jauniešus palikt Latvijā un uzsākt te savu biznesu.

FOTO: Andris Bērziņš

IAC projekta „Dažādība kā izglītības un kopienas attīstības resurss” vadītāja Iveta Vērse pateicas projekta dalībniekiem un sadarbības partneriem par produktīvo sadarbību.

Projektā iegūtā pieredze noderēs turpmāk

Runājot par ieguvumiem projektā, Špoģu vidusskolas skolotāja **Antra Dombrovskā** un **Ārija Mihailova** atzīst: „Kad pieteicāmies projektam, patiesībā nedomājām, ka tas būs šādā griezumā – esam divpļūsmu skola, un domājām par esošajiem cilvēkiem un viņu vajadzībām. Mums skolā ir pavisam 11 tautību skolēni, procentuāli visvairāk ir poļu, krievu, romu. Joprojām mēģinām integrēt cittauniešus, sadzīvot.

Skolēniem savstarpēji problēmu nav, viņi atrod kopēju valodu, tādēļ mūsu iecere projek-

izglītības un kopienas attīstības resurss”

FOTO: Andris Bērziņš

Špoļu vidusskolas skolotājas Antra Dombrovska un Ārija Mihailova projektā izglītoja vietējās kopienas iedzīvotājus.

tā bija izpausties ne tik daudz skolas vidē, bet uzsākt darbu ar skolēnu vecākiem un vietējo kopienas.

Rakstot projektu, uzsverām, ka skolotājiem ir ļoti sarežģīti darba apstākļi, grūti strādāt, jo pastāv divas informatīvās telpas. Vērtības, kuras akcentējam un mācām skolā, ģimenē netiek akceptētas, ir pilnīgi citāda nostāja. Tas attiecas uz dažādiem aspektiem – gan uz izglītību, gan uz valstī notiekošajiem procesiem u. tml. Satiekoties projektā pirmajā seminārā, sapratām, ka dzīve mainās ļoti strauji, klāt ir nākusi vēl cita dimensija – bēgļi.

Skolā mācās reemigrējušas ģimenes bērns. Meitenītei nebūt nebija viegli iekļauties mūsu skolas dzīvē, tas ir liels pārbaudījums arī pedagogu profesionālajai meistarībai. Vērojām, kādas psiholoģiskas izmaiņas bērņā notiek, jo mazotnē viņa ir augusi Latvijā, skolas gaitas sākusi Īrijā, taču, atgriežoties Latvijā, pusotru gadu vispār nerunā, lai gan visu saprot. Lepojamies, ka ilgstoša darba un dažādu metožu izmantošanas rezultātā izdevās panākt, ka meitenīte skolotājai ausī čukstus noskaitīja tautasdziesmu. Bērnam ir izveidojusies nopietna valodas un psiholoģiska barjera.

Iespēju robežās cenšamies būt aktīvi, esam iesaistījušies bilingvālās apmācības projektā, arī citos, kas ir saistīti ar aktualitātēm izglītībā, ar to, kā veidot vērtību sistēmu, u. tml.

Par bēgļu tēmu bija interesants un vispusīgs materiāls, bet

sastapāmies ar vecāku presingu, ka atļaujamies par daudz. Iebildumi vairāk izpaudās saistībā ar sociāliem jautājumiem, tomēr izdevās pārliecināt, ka neuzspiežam kādu noteiktu viedokli, bet atļaujam katram pašam izdarīt secinājumus.”

FOTO: Andris Bērziņš

Ventspils 6. vidusskolas skolotāja Agija Leimane dažādības tēmas nākamajā mācību gadā plāno iekļaut audzināšanas stundās 5. klases skolēniem.

Ventspils 6. vidusskolas skolotāja Agija Leimane saka: „Projektā biju iesaistījies gan kā skolotāja, gan kā sabiedrības pārstāve, jo gan strādāju skolā, gan esmu sabiedrisko attiecību speciāliste pašvaldības uzņēmumā „Ventspils reiss”. Bija interesanti, jo idejas varēju realizēt gan skolā ar skolēniem, gan ar pieaugušajiem – saviem kolēģiem pasažieru pārvadājumu uzņēmumā. Vērojot reakciju, apstiprinājās, ka bērni ir daudz atvērtāki, vēlas iesaistīties, pieņemt jauno. Literatūras stundas pat tika pārvērtušas par dažādības stundām.

Projekta rezultāti, kas pieejami ikvienam interesentam

Projektā ir izveidota programma „Dažādība kā izglītības un kopienas attīstības resurss”. Programmu tiek aicināti apgūt dažādu mācību priekšmetu skolotāji, klašu audzinātāji, skolu administrācijas pārstāvji un citi interesenti, kas strādā sabiedrības integrācijas jomā. Programmas apjoms ir 36 h, bet ir iespējams apgūt arī atsevišķus programmas modulius.

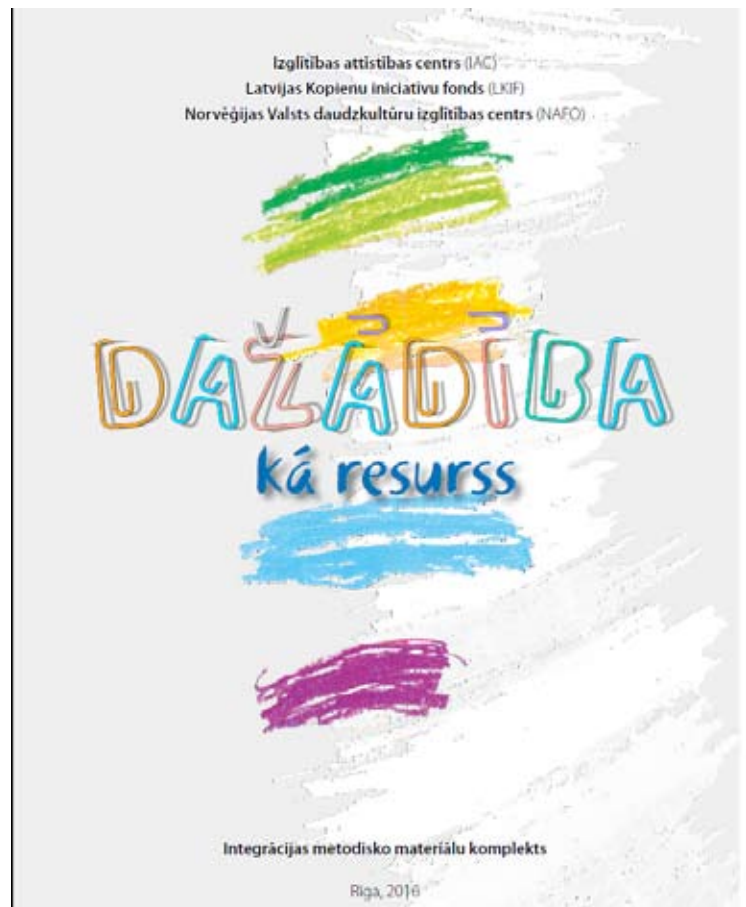
Programmas satura jautājumi:

- dažādība sabiedrībā un starpkultūru dialogs;
- identitāte un sabiedrības integrācija;
- atbalsta sistēma skolā darbam ar daudz kultūru skolēniem un viņu ģimenēm;
- pedagoģiskās stratēģijas darbam daudz kultūru klasēs;
- komandas darbs imigrantu problēmu risināšanā;
- skolas un kopienas sadarbība saliedētas sabiedrības veidošanā u. c.

Projektā iesaistījās visa skola no 1. līdz 12. klasei, interese bija milzīga.

Pasākumi sākās novembrī, kad 1.–4. klasēs notika audzināšanas stundas „Es pasaulē neesmu viens”. Jaunāko klašu skolēni, gatavojoties stundai, veidoja kolāžas par dažādības tematiku. 12. klases skolēni veidoja tematiskas prezentācijas un demonstrēja tās jaunākajiem skolasbiedriem. Pasākumā ar devīzi „Valsts stiprums ir tautu dažādībā” vecāko klašu skolēni tikās ar Ventspils pilsētā dzīvojošajiem iebraucējiem no citām valstīm: sportistiem, studentiem un intelīģences pārstāvjiem. Viesi stāstīja par to, kā ir iejutušies Latvijā, kāda ir sabiedrības attieksme pret viņiem gan atšķirīgās ādas krāsas, gan valodas prasmju dēļ.

Visvairāk bērniem patika sastapšanās ar dzīvjiem cilvēkiem, kuri ir ieradusies no citām valstīm un cenšas iejusties mūsu sabiedrībā. Dažam varbūt bija pārsteigums, kad dzirdēja stāstīto, kā viņi tiek uzņemti Ventspilī, Latvijā, jo izskanēja ne tikai pozitīvas atziņas. Izskanēja vērījums, ka latvieši ir diezgan

Projekta pieredze ir apkopota integrācijas metodisko materiālu komplektā „Dažādība kā resurss”. Izdevuma elektroniskā versija ir pieejama ikvienam interesentam IAC mājaslapā <http://www.iac.edu.lv/jaunumi/>.

Izdevums iepazīstina ar projektā izstrādāto mācību programmu, skolu pieredzi programmas aprobācijā un viedokļiem par izaicinājumiem dažādības vadībā un skolām nepieciešamo atbalstu darbā ar jauniebraucējiem. Praktiķiem noderēs mācību aktivitāšu piemēri par identitāti un dažādību, valodām un reliģijām, migrācijas un starpkultūru saskarsmes jautājumiem, kā arī individuālo atbalsta pasākumu plāni, idejas audzināšanas darbam un tematiskiem semināriem pieaugušo auditorijai. Skolu administrācijai palīdzēs materiāli par vienotas skolas atbalsta sistēmas izveidi darbam ar daudz kultūru skolēniem un viņu ģimenēm. Izdevums sniedz ieskatu dažādības potenciāla izmantošanā kopienās, kā arī iepazīstina ar projekta Norvēģijas partneru pieredzi.

noslēgta sabiedrība, bet ar laiku atvērtība palielinās. Savukārt ārzemnieki, kurus uzrunājām, piemēram, ārvalstu lektori, studenti Ventspils Augstskolā, uzreiz bija pretimnākoši un atsaucās uz aicinājumu iesaistīties projekta aktivitātēs.

Ventspils bibliotēkā organizējam kopīgu pasākumu „Valoda – kā tilts starp tautām”, piedalījās spāņu valodas mācībspēks, studenti no Tadžikistānas, Kazahstānas, viņus arī aicinājām vēlāk uz skolu. Izveidojās apļveida sadarbība – skola, uzņēmums, pašvaldības iestāde.

Nākamajā mācību gadā projekta idejas visticamāk turpinā-

šu attīstīt audzināšanas stundās, bet skolā kopumā notiek gan valodu nedēļa, gan citu priekšmetu nedēļas, kur varēs šīs idejas ģenerēt. Bet man ir paša savs plāns. Zinu, ka būs jauna audzināmā 5. klase – un audzināšanas stundas praktiski jau ir saplānotas, pamatojoties uz šā projekta programmu.

Skolā ir bērni no jauktām ģimenēm, ir reemigrējuši bērni. Esam divplūsmu skola, tādēļ bērniem ir vieglāk, jo, piemēram, ir skolēns, kura mamma ir krieviete un tēvs – arābs. Bērni runā abās valodās, mācības lielākoties notiek bilingvāli – latviski un krieviski.” ■

Nasjonalit senter for flerkulturell opplær

Sabiedrības integrācijas fonds

Projektu finansiāli atbalsta Islande, Lihtenšteina un Norvēģija

Šis raksts ir sagatavots IAC projekta „Dažādība kā izglītības un kopienas attīstības resurss” (Nr. 2013.EEZ/PP/2/MAC/011/059) ietvaros. Šis materiāls ir publicēts ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finanšu atbalstu. Par tā saturu atbild IAC.